

Adam Czabański
Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Samobójstwa przez skok z wysokości we Wrocławiu (Breslau) podczas II wojny światowej.

Suicides by jumping from height in Wrocław (Breslau) during World War II.

Streszczenie

Podczas II wojny światowej we Wrocławiu (Breslau) skakało z wysokości, aby się zabić 40 osób. W analizowanym okresie popełniło w ten sposób samobójstwo 20 mężczyzn i 20 kobiet. Poza niemieckimi mieszkańcami Breslau samobójstwo popełniły 4 osoby pochodzenia żydowskiego, jedna Polka i jeden Chińczyk. Przede wszystkim osoby te były wyznania ewangelickiego (N=24). Samobójcze skoki wykonywano zazwyczaj z okien kamienic. Trzy przypadki odnotowano w budynkach szpitalnych i jeden w urzędzie pracy. Dane te zebrano na podstawie dokumentów w Archiwum Niemieckim Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu.

Słowa kluczowe: samobójstwo, skok z wysokości, wojna.

Abstract

During World War II in Wrocław (Breslau) 40 people jumped from a height to kill themselves. I analyzed period 20 males and 20 females committed suicide this way. Besides German inhabitants of Breslau, there were also 4 people of Jewish origin, one Polish female and one Chinese man. Mainly those persons were Evangelical (N=24). Suicide jumps were usually done from tenement houses' eaves. Three cases of reported in hospital buildings and one in Labor Office. This data was collected from documents found in German Archive of Registry Office.

Key words: suicide, jumping from a height, war.

Wprowadzenie

Osoby zdeterminowane skutecznie odebrać sobie życie wybierają odpowiednie metody autodestrukcji. Oprócz skoku pod koła rozpędzonego pociągu, skok z wysokości, zwłaszcza znacznej, minimalizuje szanse przeżycia.

Brunon Hołyst zauważa, że wyjaśnienie, czy upadek z wysokości był samobójstwem, czy był wynikiem działania osób trzecich (zabójstwo) lub wypadkiem, nasuwa wiele trudności¹.

Warto zauważyć, że samobójcy skaczą z wysokości w takich miejscach, w których między ich ciałem a ziemią nie ma przeszkód. Ponadto upadają zazwyczaj w znacznym oddaleniu od linii prostopadłej łączącej podłoże z miejscem z którego wyskoczyli². Jeśli upadek był spowodowany wypadkiem lub ktoś został wyrzucony przez okno, wówczas ciało spada blisko ściany.

Samobójcy często skaczą głową w dół. Pisze o tym B.Hołyst: „Najniebezpieczniejsze jest spadanie głową w dół, bo wówczas głowa jest najbardziej narażona na urazy”³. O charakterze upadku można także wnioskować na podstawie analizy obrażeń wewnętrznych⁴.

Wiele informacji o specyfice obrażeń osób zmarłych w wyniku upadku z wysokości dostarczają badania polskich badaczy w Łodzi⁵.

¹ B.Hołyst, *Suicydologia*, Wydawnictwo Lexis Nexis, Warszawa 2012, s. 950.

² T.Marcinkowski, *Medycyna sądowa dla prawników*, PWN, Warszawa 1975, s. 147.

³ B.Hołyst, op. cit., s. 951.

⁴ Z. Marek, K.Jaegerman, *Obrażenia spowodowane urazem mechanicznym*, w: *Medycyna sądowa*, pod red. B.Popielski, J.Kobiela, PWN, Warszawa 1975, s. 262.

⁵ Z. Fiedorczuk, Z.Falandysz, *Upadki z wysokości w materiale sekcyjnym Zakładu Medycyny Sądowej Akademii Medycznej w Łodzi w latach 1971-1975*, „Archiwum Medycyny Sądowej i Kryminologii”, 1978, tom XXVIII, s. 45 i następn.

Metodologia badań własnych

Celem pracy jest opisanie zjawiska samobójstw poprzez skok z wysokości we Wrocławiu (Breslau) podczas II wojny światowej.

Badania przeprowadzono w Archiwum Niemieckim Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu. Analizie poddano Karty Zgonów Miejskowych. Stwierdzono autentyczność i wiarygodność tych źródeł. Brakuje jednak danych spoza Śródmieścia z okresu trwania oblężenia miasta. Materiały z innych dzielnic miasta albo spłonęły podczas walk, albo nie prowadzono tam wówczas systematycznych rejestracji zgonów. Mamy tu zatem do czynienia z nieusuwalnymi brakami tych źródeł.

W dokumentach zawarte były podstawowe informacje dotyczące cech społeczno – demograficznych samobójstw, a także niekiedy dodatkowe informacje opisujące na przykład miejsce zdarzenia, czy motywy (przyczyny) popełnienia samobójstwa.

Wyniki badań własnych.

Owoce prac prowadzonych w Archiwum Niemieckim Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu było opisanie zwłaszcza cech społeczno – demograficznych osób, które podczas II wojny światowej popełniły tu samobójstwo poprzez dokonanie skoku z wysokości.

Tabela nr 1: Samobójstwa przez skok z wysokości we Wrocławiu (Breslau) podczas II wojny światowej z uwzględnieniem płci samobójców.

Rok	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
1.IX.- 31.XII.1939	3	1	4
1940	3	3	6
1941	3	8	11
1942	7	2	9
1943	1	4	5
1944	3	2	5
1.I.-6.V.1945	-	-	-
Ogółem	20	20	40

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z Archiwum Niemieckiego Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu.

Wydawało by się, że skok z wysokości jako urazowa metoda popełnienia samobójstwa, powinien być udziałem przede wszystkim mężczyzn. Tymczasem w wojennym Wrocławiu (Breslau) tyle samo mężczyzn co kobiet w ten właśnie sposób popełniło samobójstwo.

W roku 1941 zdecydowanie częściej samobójstwa takie popełniały kobiety, natomiast w kolejnym roku mężczyźni. Nie dysponujemy danymi za okres oblężenia miasta w okresie od końca stycznia do 6 maja 1945 roku. W świetle dostępnych źródeł trudno mówić o dokonywaniu samobójstw w tamtym czasie w ten właśnie sposób.

Najczęściej do takich samobójstw dochodziło w miesiącach letnich: w czerwcu (6), w lipcu (3), w sierpniu (3), we wrześniu (3). Ponadto często popełniano samobójstwa poprzez skok z wysokości w listopadzie (5). Największe nasilenia samobójczych zgonów spowodowanych wyskoczeniem z okna zdarzyło się w okresie:

- 6 – 13.XI.1939 r. (3 incydenty),
- 16 – 27.X.1941 r. (3 incydenty),
- 10.V. – 20.VI.1942 r. (6 incydentów),
- 29.VII – 18.VIII.1944 r. (3 incydenty).

Tabela nr 2: Godzina popełnienia samobójstwa poprzez skok z wysokości we Wrocławiu (Breslau) podczas II wojny światowej.

Godzina	Liczba samobójstw
0.00 – 4.00	4
4.01 – 8.00	8
8.01 – 12.00	11
12.01 – 16.00	3
16.01 – 20.00	7
20.01 – 24.00	5
Brak danych	2
Ogółem	40

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z Archiwum Niemieckiego Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu.

Skoki samobójcze dokonywane były przeważnie we wczesnych godzinach rannych oraz przedpołudniowych. Najwięcej takich incydentów było między godz. 6.00 a 11.40. Kolejne nasilenie takich samobójstw następowało w godzinach wczesnowieczornych i wieczornych (od godz. 17.30 do 21.00).

Tabela nr 3: Wiek i płeć samobójców dokonujących autodestrukcji poprzez skok z wysokości we Wrocławiu (Breslau) podczas II wojny światowej.

Wiek	Płeć		Ogółem
	Mężczyźni	Kobiety	
Do 20 lat	2	-	2
21-30 lat	1	3	4
31-40 lat	5	6	11
41-50 lat	3	4	7
51-60 lat	5	4	9
61-70 lat	3	2	5
Powyżej 70 lat	1	1	2
Ogółem	20	20	40

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z Archiwum Niemieckiego Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu.

Powyższa tabela pokazuje, że samobójczy skok z wysokości podejmowany był przede wszystkim przez osoby w sile wieku (31-60 lat). Osoby starsze rzadko popełniały w ten sposób samobójstwo. Można to zrozumieć, poprzez fakt, że do popełnienia samobójstwa poprzez skok z wysokości wymagany jest jednak pewien poziom sprawności fizycznej, nie tak często osiągnięty przez osoby starsze. W grupie wiekowej powyżej 64 roku życia zarejestrowano zaledwie dwa takie incydenty. Jeden z nich dotyczył 72-letniej Żydówki⁶, a drugi 71-letniego Niemca, emeryta⁷.

Podczas II wojny światowej do rzadkości należały samobójstwa dokonywane przez skok z wysokości rejestrowane wśród młodzieży. W omawianym okresie zaledwie 6 osób do 28 roku życia popełniło w ten sposób samobójstwo. Od 27 maja do 14.VIII.1944 roku wyskoczyło z okna dwóch chłopców w wieku 16 lat⁸.

⁶ USC 1942, Breslau IV, nr akt 39.

⁷ USC 1942, Breslau I, nr akt 1144.

⁸ USC 1944, Breslau I, nr akt 1862 i USC 1944, Breslau V, nr akt 1003.

Tabela nr 4: Stan cywilny samobójców dokonujących autodestrukcji poprzez skok z wysokości we Wrocławiu (Breslau) podczas II wojny światowej.

Stan cywilny	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Kawaler/panna	5	6	11
Żonaty/zamężna	14	10	24
Rozwiedziony/rozwiedziona	-	1	1
Wdowiec/wdowa	1	3	4
Ogółem	20	20	40

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z Archiwum Niemieckiego Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu.

Największą grupę wśród samobójców stanowiły osoby pozostające w związkach małżeńskich. Znaczącą grupą byli też kawalerowie i panny.

Tabela nr 5: Zawód wykonywany przez samobójców, którzy dokonali autodestrukcji poprzez skok z wysokości we Wrocławiu (Breslau) podczas II wojny światowej.

Zawód	Mężczyźni	Kobiety
Emeryt	2	1
Kupiec	2	-
Robotnik	4	1
Nauczycielka muzyki	-	1
Ekspedient	2	3
Krawiec	1	-
Inżynier	1	-
Malarz	1	-
Pracownik kolei	1	-
Ochmistrzyni	-	1
Uczeń	2	-

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z Archiwum Niemieckiego Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu.

W poddanych analizie dokumentach urzędowych przy kobietach często brakuje adnotacji odnośnie ich zawodu. Jak wiadomo, w tamtych czasach wiele kobiet pozostawało bez zawodu i zajmowało się po prostu gospodarstwem domowym. Ze zgromadzonych danych wynika, że samobójcy wykonywali zawody nie wymagające szczególnie wysokiego poziomu wykształcenia. W przypadku inżyniera i nauczycielki muzyki można założyć, że legitymowali się wyższym wykształceniem. Nie można także odrzucić możliwości posiadania wyższego wykształcenia przez obydwu kupców. Tu jednak w dokumentach nie ma na ten temat żadnych szczegółowych informacji.

Tabela nr 6: Narodowość samobójców, którzy dokonali autodestrukcji poprzez skok z wysokości we Wrocławiu (Breslau) podczas II wojny światowej.

Narodowość	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Niemiec/Niemka	18	16	34
Żyd/Żydówka	1	3	4
Polak/Polka	-	1	1
Chińczyk/Chinka	1	-	1
Ogółem	20	20	40

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z Archiwum Niemieckiego Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu.

Wśród osób, które wyskoczyły z okna w celach samobójczych we Wrocławiu (Breslau) podczas II wojny światowej występowali reprezentanci czterech narodowości. Największe zaskoczenie wywołuje obecność wśród samobójców 28-letniego Chińczyka⁹.

Tabela nr 7: Religia wyznawana przez samobójców skaczących z wysokości we Wrocławiu (Breslau) podczas II wojny światowej, religia.

Religia	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
ewangelicka	11	13	24
judaistyczna	1	3	4
rzymskokatolicka	5	2	7
buddyjska	1	-	1
wierzący (bez dokładnego sprecyzowania)	1	2	3
brak danych	1	-	1
Ogółem	20	20	40

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z Archiwum Niemieckiego Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu.

Najczęściej samobójcy byli wyznania ewangelickiego. Ponad trzykrotnie rzadziej wśród samobójców reprezentowani byli katolicy. Wśród samobójców cztery osoby były wyznania judaistycznego oraz jedna była wyznania buddyjskiego.

Tabela nr 8: Z jakiej wysokości skakali samobójcy we Wrocławiu (Breslau) podczas II wojny światowej.

Wysokość z której skakano	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Skok z I piętra	-	1	1
Skok z II piętra	2	3	5
Skok z III piętra	5	-	5
Skok z IV piętra	2	5	7
Skok z V piętra	1	1	2
Skok z okna, bez sprecyzowania piętra	9	10	19
Ogółem	20	20	40

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z Archiwum Niemieckiego Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu.

Osoby decydujące się na samobójczy skok ograniczone były wysokością zabudowy ówczesnego Breslau. Stąd maksymalna wysokość skoku ograniczała się do V piętra. W dokumentach nie ma informacji o przypadkach skoku z mostu, czy wieży kościelnej lub innych wysokich budynków. Można więc przyjąć, że desperaci skakali przede wszystkim z okien kamienic. W kilku przypadkach w dokumentach pojawiają się bardziej szczegółowe informacje odnośnie miejsca zdarzenia. Tymi miejscami były budynki użyteczności publicznej:

- szpitale (w tym szpital żydowski) – ogółem 3 przypadki
- Urząd Pracy – 1 przypadek.

W dokumentach dotyczących jednego z samobójców umieszczono dodatkową informację, że wyskoczył on z okna i wpadł do świetlika.

Można też mówić o dwóch przypadkach samobójstw kombinowanych, w których skok z wysokości był składnikiem rozbudowanej metody popełnienia samobójstwa. Do tych suicydalnych incydentów doszło w listopadzie 1939 roku. W jednym przypadku 51-letnia zamężna kobieta,

⁹ USC 1944, Breslau I, nr akt 1749.

Niemka, wierząca podcięła sobie żyły a następnie wyskoczyła z IV piętra¹⁰. W drugim przypadku 34-letni, żonaty niemiecki robotnik najpierw próbował się powiesić, a następnie skoczył z okna szpitala¹¹.

W nielicznych przypadkach urzędnicy sporządzający dokumenty wskazywali na przyczynę samobójstwa. Zazwyczaj pisali, że dana osoba cierpiała na depresję, chorowała na nerwy lub miała zaburzenia psychiczne. W dwóch przypadkach zwracano uwagę na ciężką, nieuleczalną chorobę somatyczną, jako przyczynę samobójstwa. Raz napisano, że 16-letni uczeń skoczył z drugiego piętra powodowany lękiem przed karą¹².

Zakończenie

Samobójstwo poprzez skok z wysokości nie było podejmowane zbyt często we Wrocławiu (Breslau) podczas II wojny światowej. Na 915 samobójców zarejestrowanych w Księgach Zgonów Miejsowych w Archiwum Niemieckim Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu, z lat II wojny światowej, tylko 40 przypadków dotyczyło skoku z okna (około 4,4%). To co może zaskoczyć, to znaczny udział kobiet w tych samobójstwach. Osoby decydujące się na taki czyn musiały być silnie zdeterminowane, aby umrzeć. Podobnie zresztą jak ci, którzy decydowali się zginąć na torach kolejowych¹³ pod kołami pociągów.

¹⁰ USC 1939, Breslau III, nr akt 1427.

¹¹ USC 1939, Breslau V, nr akt 1569.

¹² USC 1944, Breslau I, nr akt 1862.

¹³ A. Czabański, *Samobójstwa na torach. Socjologiczna analiza zjawiska*, Wydawnictwo Rys, Poznań 2013.